

УДК 338.23:336.1

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-04)

Дзюбак К. М., кандидат економічних наук, головний судовий експерт лабораторії економічних досліджень, Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Одеса, Україна

ORCID: ekaterina.dzubak@gmail.com

e-mail: 0000-0001-9227-6538

Фінансові інструменти формування зеленої економіки

Анотація. Статтю присвячено фінансовим інструментам формування зеленої економіки. Наведено погляди вітчизняних вчених щодо поняття «фінансовий механізм». Визначено напрями реалізації фінансового механізму формування зеленої економіки на міжнародному та національному рівнях. Охарактеризовано можливості застосування фінансових інструментів на національному рівні для розвитку зеленої економіки. Проаналізовано особливості розвитку зеленої економіки, враховуючи високу ризиковість та певну невизначеність даного виду економіки, викликану формуванням більшості зелених галузей переважно шляхом нематеріальних активів та на довгострокову перспективу. Запропоновано стратегію розвитку зелених фінансів використовуючи: вдосконалення нормативно-правової бази, правил та процедур зеленого фінансування; створення інституційної бази зелених фінансів (фінансових установ, організацій тощо); використання Зеленого кліматичного фонду (Green Climate Fund); розробку нових зелених фінансових інструментів; інтеграцію до глобальної системи зелених фінансів та створення відповідної інфраструктури. Доведено актуальність запровадження інституту «зелених» облігацій, залучені кошти по яких спрямовуються виключно на фінансування екологічного проекту або окремого його етапу.

Ключові слова: зелена економіка; фінансові інструменти; фінансовий механізм; зелені фінанси; «зелені» тарифи; «зелені» облігації.

Dziubak K. M., PhD (Economics), Chief Forensic Expert of the Economic Research Laboratory, Odesa Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine, Odesa, Ukraine

Financial Instruments for the Formation of a Green Economy

Abstract. Introduction. The article is devoted to financial instruments for the formation of a green economy.

Purpose. Study of financial instruments for the formation of a green economy and the peculiarities of their application in Ukraine.

Results. The comparison of the views of domestic scientists regarding the concept of "financial mechanism" made it possible to formulate a definition of the financial mechanism for the formation of a green economy, under which it is proposed to understand a system of interrelated measures aimed at mitigating environmental damage and establishing environmental sustainability during economic growth and supporting the financial system, appropriate capital financing needs of economic sectors suitable for "greening". Ways of implementing the financial mechanism for the formation of a green economy at the international and national level are given. The possibilities of using financial instruments at the national level for the development of the green economy are characterized. The peculiarities of the development of the green economy are analyzed, taking into account the high risk and certain uncertainty of this type of economy, caused by the formation of most green industries mainly at the expense of intangible assets and for the long term. A strategy for the development of green finance is proposed at the expense of: improving the legal framework, rules and procedures of green financing; creation of an institutional base of green finance (financial institutions, organizations, etc.); use of the Green Climate Fund (Green Climate Fund); development of new green financial instruments; integration into the global system of green finance and creation of the corresponding infrastructure. The "green" tariffs introduced in Ukraine are considered as one of the stimulating factors for the production of renewable electricity. The advantages of introducing the institute of "green" bonds, the funds raised by which are directed exclusively to the financing of an environmental project or a separate stage of it, are given.

Conclusions. The key perspective for the development of Ukraine's economy is the formation of a modern market economy based on "green" principles, which involves the creation of a "green" finance sector to ensure long-term green economic growth, in particular, the introduction of a number of financial instruments to attract financing to environmentally-oriented projects. Financial instruments for encouraging entrepreneurs to implement business methods according to the principles of the green economy act as a basis for initiating the introduction of the latest innovative green technologies and the renewal of production aimed at the creation and sale of ecological goods and services.

Keywords: green economy; financial instruments; financial mechanism; green finance; "green" tariffs; "green" bonds.

JEL Classification: G29; O13; Q56; Q57.

Постановка проблеми. Зелена економіка має трансформації економіки, тому створення та величезний потенціал для соціально-екологічної впровадження її ефективного фінансового

¹Стаття надійшла до редакції: 27.04.2023

Received: 27 April 2023

механізму є екзистенційним завданням нашого часу. Це гарантія майбутнього нашої економіки, яка вже сьогодні є двигуном робочих місць: промислові компанії створюють багато нових робочих місць за допомогою зелених технологій і послуг, у той час, як робочі місця скорочуються в «брудних» компаніях і секторах з інтенсивним викидом вуглецю. Кожен мільярд євро, який інвестується в реконструкцію будівель, створює 10 тис. додаткових робочих місць у будівництві, торгівлі та промисловості. Багато підприємців і винахідників розробляють продукти та послуги, які дедалі більше відокремлюють якість нашого життя від споживання ресурсів. Вони є піонерами зеленого переходу, нового сталого процвітання. Вони створюють робочі місця, які існуватимуть і завтра. Вкрай важливо, щоб гідні умови праці, спільне прийняття рішень і захист колективних переговорів застосовувалися до екологічної модернізації.

Водночас існує прагнення до перспективних на майбутнє систем соціального забезпечення, базового забезпечення, що захищає всі верстви населення від бідності, і справедливого розподілу можливостей участі, доходів і активів. Тому що екологічна модернізація працює лише в суспільстві, де все справедливо для всіх. Таким чином, зміна в різних секторах реальної економіки вимагає стійкої до криз і орієнтованої на майбутнє фінансової економіки, тому що лише якщо стабільні банки та страхові компанії фінансуватимуть чисті бізнес-моделі замість надмірної експлуатації людей і природи, наше процвітання буде стійким. Без фінансового повороту не було б ніяких зрушень в сільському господарстві, енергетиці тощо.

Ключовою перспективою розвитку економіки України в контексті окресленої проблеми є формування сучасної ринкової економіки на «зелених» засадах, яка передбачає створення сектору «зелених» фінансів для забезпечення довгострокового зеленого економічного зростання, зокрема запровадження низки фінансових інструментів для залучення фінансування в екологоорієнтовані проекти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розвиток наукової думки про формування зеленої економіки в Україні зробили вітчизняні вчені: Б. Буркинський [1; 2], В. Геєць [3], В. Захаров [4], Н. Захарченко [5], О. Кириленко [6], О. Левіндовський [7], В. Мороз [8], Н. Пахомова [9], С. Похилько [10], О. Чмир [11] та інші вчені. Однак, попри належне напрацювання фахівців у цій сфері, питання фінансових інструментів для стимулювання розвитку зеленої економіки, є проблемними й потребують подальшого дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розкриття фінансових інструментів формування зеленої економіки та особливостей їх застосування.

Основні результати дослідження. Значення фінансового механізму формування зеленої економіки (надалі – ФМФЗЕ) полягає у мінімізації інтегрального екодеструктивного впливу на довкілля, створенні максимально екологічно сприятливих умов життя для споживачів не тільки в короткостроковій, але й в довгостроковій перспективі, формуванні екологічної свідомості суспільства, отриманні прибутку від реалізації екологічних товарів та послуг [12, с. 14].

Аналіз закордонної та вітчизняної економічної літератури показав, що під фінансовим механізмом розуміють систему використання фінансових важелів у практичній діяльності, що спрямовані на регулювання процесів або об'єктів під час управління економікою держави на різних рівнях (табл. 1). Ця система набуває реального характеру та може бути реалізована при одночасній імплементації чотирьох складових:

1. Фінансових методів (шляхом фінансового й оперативного управління, фінансового планування, фінансового забезпечення, фінансового регулювання і фінансового контролю).

2. Фінансових інструментів (прибутку, доходу, амортизаційних відрахувань, ціни тощо).

3. Нормативно-правового та інформаційного забезпечення (завдяки системі нормативних, законодавчих та розпорядчих документів).

4. Економічних важелів (в результаті справляння податків, обов'язкових зборів, відсотків по кредитах, норм фінансування та ін.).

В результаті проведених попередніх досліджень у межах тематики фінансового механізму формування зеленої економіки ми дійшли висновку, що дана проблема малодосліджена, вітчизняні нормативно-правові акти розкривають сутність лише економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності. Під економічним механізмом природокористування та природоохоронної діяльності вони розуміють комплекс економічних заходів, які стосуються забезпечення охорони навколишнього природного середовища (надалі – НПС) та раціонального природокористування всіх економічних суб'єктів держави. Проте перехід до концепції сталого розвитку та зеленої економіки як нового виду підприємницької діяльності має передбачати не тільки зміну пропорцій перерозподілу коштів між державою і суб'єктами господарювання у сфері охорони навколишнього середовища та використання ресурсів, а й

принципово змінити всю сукупність інструментів, методів й способів регулювання перерозподілу всіх видів податків, зборів, ренти, створеної вартості, залучених ресурсів, що всіляко сприяли б забезпеченню стабільної рентабельності зеленої

економіки, а відтак і представників зеленого бізнесу [14, с. 126]. Такий перехід потребує кардинальних змін податкової та експортно-імпоротної політики, нормалізації грошового обігу, змін в банківській системі та державному регулюванні цін.

Таблиця 1 Погляди вітчизняних вчених на розуміння поняття «фінансовий механізм»

Вчені	Визначення
А. І. Балабанов, І. Т. Балабанов	Фінансовий механізм – це система діяльності фінансових важелів, що виявляються в організації, плануванні та стимулюванні використання фінансових ресурсів. Через фінансовий механізм здійснюється вплив фінансів на ефективність виробничого та торгового процесів
А. А. Воеводин, А. Н. Жилкіна	Фінансовий механізм - це система управління фінансами, а саме - фінансовими відносинами та грошовими потоками. Фінансовий механізм та фінансовий менеджмент є тотожними поняттями
Г. Г. Кірейцев, Н. Е. Заєць	Фінансовий механізм є сукупністю систем фінансового забезпечення, фінансового регулювання, системи інструментів, стимулів та важелів
О. П. Кириленко	Фінансовий механізм як сукупність конкретних форм й методів забезпечення розподільчих та перерозподільних відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів
О. М. Ковалюк	Фінансове управління економікою та її фінансовий механізм реалізують себе шляхом сукупності управлінських функцій, основними серед яких є прогнозування, планування, стимулювання, координація, організація, регулювання та контроль
О. Т. Левандівський	Фінансовий механізм – це сукупність методичних, організаційних, нормативних та правових форм, методів, інструментів, важелів та положень, на основі яких розробляють заходи, що за умови відповідного нормативно-правового та інформаційного забезпечення визначають функціонування фінансово-економічних відносин у державі, практичне застосування яких направляється для досягнення визначених цілей та завдань, у процесі формування, розподілу й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів
В. М. Опарін	Фінансовий механізм - це сукупність фінансових методів, форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства
А. М. Поддєрьогін	Фінансовий механізм – це сукупність фінансових методів та фінансових важелів, їх правове, нормативне та інформаційне забезпечення

Джерело: складено автором за даними [13]

Тому сьогодні існує нагальна потреба у розробці фінансового механізму формування та розвитку зеленої економіки, що сприяв би забезпеченню раціонального використання природних та енергоресурсів, підвищенню екологічної якості навколишнього середовища суб'єктами господарювання одночасно із забезпеченням їх рентабельності. Ми вважаємо, що під фінансовим механізмом формування зеленої економіки слід розуміти систему взаємопов'язаних заходів, спрямованих на пом'якшення екологічних збитків та становлення екологічної стійкості при економічному зростанні та підтримці фінансової системи, відповідної потребам капітального фінансування галузей економіки, придатних для «озеленення».

Реалізація фінансового механізму формування зеленої економіки може здійснюватися на міжнародному та національному рівнях. На національному рівні він може бути реалізований у державному секторі, фінансовому секторі та приватному секторі, що сприятиме становленню та

розвитку зеленої економіки в країні в цілому. На рівні державного сектору це може проявлятися через нормативно-правове регулювання зеленої економіки та захисту НПС; еколого-економічні стимули, важелі, інструменти; інституційне забезпечення екологічного управління та захисту НПС. На рівні фінансового сектору реалізація ФМФЗЕ може відбуватися через надання зелених податкових пільг, що пропонують кредитні та страхові установи, соціально-відповідальні інвестиційні фонди, а також через зелені інструменти фондового ринку. Впровадження екологічно спрямованих фінансових методів та важелів, що використовуються на підприємствах в процесі виробництва екологічної товарної продукції та підвищення попиту і фінансової спроможності у споживачів щодо купівлі екологічної товарної продукції можуть бути напрямами реалізації ФМФЗЕ на рівні приватного сектору. Детальніше про можливості застосування фінансових інструментів на національному рівні для розвитку зеленої економіки наведено у табл. 2.

Таблиця 2 Фінансові інструменти, що сприяють розвитку зеленої економіки

Сфера	Фінансові інструменти	Характеристика фінансового інструменту
Банківський сектор	Зелені іпотечні кредити	Банки пропонують нижчі відсоткові ставки роздрібним клієнтам, які купують нові енергоефективні будинки та / або інвестують у модернізацію, енергоефективні заходи. Банки також можуть пропонувати покриття витрат на перехід будинку із використання традиційної на зелену енергію
	Позики на енергомодернізацію будинків	Банки пропонують клієнтам нижчу ставку, яка мотивує домогосподарства до встановлення новітніх енергоощадних технологій та систем, що використовують відновлювані джерела енергії. Для цього різні банки співпрацюють із виробниками та постачальниками таких технологій, а також екологічними громадськими організаціями
	Зелені позики на комерційне будівництво	Пріоритетне кредитування надається компаніям, що будують будинки, які менше споживають енергії, продукують відходи та забруднення, порівняно з традиційними
	Зелені автокредити	Такі низько відсоткові кредити заохочують клієнтів купувати автомобілі з високою економічною та екологічною ефективністю
	Зелені банківські кредитні картки	Власники кредитних карток, погоджуються робити пожертви екологічним громадським організаціям близько 0,5% відсотка від кожної покупки, переказу тощо
Корпоративний та інвестиційний банкінг	Зелене фінансування проєктів	Банки можуть створювати відділи обслуговування або пули для фінансування великих масштабних проєктів відновлюваної енергетики
	Зелена сек'юритизація	Використовуються різні методи сек'юритизації у сфері природокористування. Наприклад, лісові облигації тощо
	Зелені венчурний капітал та приватні інвестиції	Інвестиційні банки допомагають у виході на IPO компаніям, що постачають екологічні товари та послуги. Банки також можуть створювати інвестиційну базу для екологічних проєктів через спеціалізовані підрозділи з управління приватним капіталом
	Зелені індекси	Банки розробляють індекси, які враховують майбутні екологічні можливості та загрози. Наприклад: Merrill Lynch розробила індекс енергоефективності, який фокусується виключно на енергоощадженні
	Вуглецеві товари	Завдяки Схемі торгівлі викидами в ЄС (EU ETS) понад 12 000 європейських промислових об'єктів підпали під вуглецеві обмеження
Управління активами	Зелені фіскальні фонди	Голландські банки отримують вигоди від ініціативи, розпочатої в 1995 році: купуючи акції «зеленого» фонду або вкладаючи гроші в «зелений» банк, громадяни звільняються від сплати податку на приріст капіталу й отримують знижку з податку на прибуток. Як результат, інвестори-вкладники погоджуються на нижчу відсоткову ставку щодо своїх вкладень, а банки можуть запропонувати зелені позики за меншою вартістю
	Зелені інвестиційні фонди	Інвестиційні фонди акумулюють інвестиційні ресурси й спрямовують свої кошти на фінансування зелених проєктів та компаній
	Вуглецеві фонди	Вуглецевий фонд отримує гроші від інвесторів для придбання кредитів скорочення викидів CO ₂ в теперішніх проєктах або інвестують у нові проєкти, які генерують потік кредитів на скорочення викидів CO ₂
Страховання	Зелене страхування	Цей вид страхування охоплює дві сфери: 1. Страхові продукти, які диференціюють страхові внески відповідно до екологічних особливостей. 2. Страхування з урахуванням чистої технології та видів викидів. Приклад: страхування зеленого будинку, де передбачено привабливі тарифи для енергоефективних будівель
	Вуглецеве страхування	Ця страховка має на меті зменшити ризик транзакцій зі скорочення викидів, оцінювання проєктів з низьким вмістом вуглецю та управляти коливанням цін на кредити вуглецю

Джерело: складено автором за даними [15]

На відміну від традиційних фінансів, зелені фінанси та формування зеленої економіки потребують нового підходу, який би враховував високу ризиковість та

певну невизначеність даного виду економіки, з огляду на те, що більшість зелених галузей формується переважно шляхом нематеріальних активів, та

потенціал майбутнього зростання орієнтований на довгострокову перспективу.

Крім того, асиметричне відхилення інформаційного забезпечення проковує дисбаланс в обсягах транзакцій та ринку капіталу, між інвесторами та зеленими компаніями виникають непорозуміння через відсутність прозорості процедур зеленого інвестування. У зв'язку з чим вважаємо, що стратегія розвитку зелених фінансів повинна включати: вдосконалення нормативно-правової бази, правил та процедур зеленого фінансування; створення інституційної бази зелених фінансів (фінансових установ, організацій тощо); використання Зеленого кліматичного фонду (Green Climate Fund); розробку нових зелених фінансових інструментів; інтеграцію до глобальної системи зелених фінансів та створення відповідної інфраструктури [16].

Поряд із названими вище фінансовими інструментами (табл. 2), важливу роль у формуванні зеленої економіки можуть відігравати й похідні фінансові інструменти або деривативи (ф'ючерси, опціони тощо), з метою хеджування ризиків, пов'язаних, наприклад, зі зміною погодних умов. В європейських країнах для стимулювання розвитку зеленої економіки урядами широко використовуються такі бюджетно-податкові інструменти, як «зелені» тарифи, податок на CO₂, екологічні податки, «зелені» облігації тощо. В Україні серед заохочувальних факторів виробництва відновлюваної електроенергії запроваджено: «зелений» тариф; пільги в оподаткуванні; пільговий режим приєднання до електричної мережі. Так, на сьогодні в економіку України залучено понад 4 млрд євро «зелених» інвестицій за 5 років, що свідчить про попит та успішність зелених проєктів у цих сферах у країні. Це дає значний поштовх для активізації економічних процесів.

«Зелений» тариф (спеціальна ціна, за якою купується енергія, вироблена з відновлюваних джерел енергії – гідроелектростанціями, сонячними, вітровими або біостанціями) для стимулювання виробництва електроенергії в країні встановлено до 01.01.2030 р. та поширюється на суб'єктів господарювання, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел енергії на електростанціях, введених в експлуатацію в період її чинності. Водночас зростання обсягу чистої енергії в Україні супроводжується одними з найвищих «зелених» тарифів у світі, а також невідповідністю між вартістю нових технологій, яка суттєво знижується у зв'язку з масовим виробництвом, та «зеленим» тарифом, який в Україні залишається фіксованим. Ця невідповідність призводить до різниці між реальною вартістю і тарифом, в результаті чого приватні компанії отримують надприбутки, які сплачує держава.

Позитивним зрушенням на шляху здешевлення «зелених» тарифів є прийняття у квітні 2019 року Закону України № 2712-VIII «Про внесення змін в деякі

законодавчі акти України відносно забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії», який передбачає впровадження «зелених» аукціонів. Практичне застосування цього фінансового інструмента полягає у наступному: удосконалення механізму ціноутворення, зокрема встановлення більш справедливої (ринкової) ціни на «чисту» електроенергію; здешевлення вартості «зеленої» електроенергії для кінцевих споживачів; формування конкуренції між гравцями ринку; врегулювання планування бюджету; надання гарантії інвесторам щодо реалізації проєктів та інше.

На сьогодні актуальним для вітчизняного фінансового ринку та розвитку зеленої економіки є запровадження інституту «зелених» облігацій – цінних паперів, залучені кошти за якими використовуються виключно на фінансування екологічного проєкту або окремого його етапу. Під екологічним проєктом (проєктом екологічного спрямування), відповідно до ст. 18 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» у редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» № 738-IX від 19.06.2020, розуміють «проєкт у сфері альтернативної енергетики, енергоефективності, мінімізації утворення, утилізації та перероблювання відходів, впровадження екологічно чистого транспорту, органічного землеробства, збереження флори й фауни, водних і земельних ресурсів, адаптації до змін клімату, а також інший проєкт, спрямований на захист навколишнього природного середовища, впровадження екологічних стандартів, скорочення викидів у навколишнє природне середовище» [17, с. 67].

Перевагами цього фінансового інструменту є: здешевлення фінансових ресурсів на «зелені» проєкти; можливість залучення зелених інвестицій на різних рівнях та багатьма суб'єктами (урядом, муніципалітетами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, спеціалізованими фондами, підприємствами, фінансовими установами тощо); можливість доступу до ринку кліматичних фінансів, у тому числі Зеленого кліматичного фонду (Green Climate Fund); покращення інвестиційної привабливості, ділового клімату та конкурентоспроможності країни; формування позитивного іміджу держави у світі. За оцінками International Finance Company запуск ринку «зелених» облігацій дасть змогу Україні залучити 73 млрд дол. США до 2030 року [18].

Важливим кроком на «зеленому» шляху в Україні стало підвищення з 1 січня 2019 року ставки екологічного податку за викиди двоокису вуглецю (CO₂) стаціонарними джерелами з 0,41 грн/тонн до 10 грн/тонн. Таке нововведення у податковій політиці країни має за мету стимулювати підприємства-забруднювачі зменшувати забруднення

навколишнього природного середовища та наблизитися до європейських ставок за викиди парникових газів. Прогнозується, що даний механізм може стати дієвим інструментом акумуляції фінансових ресурсів на потреби екологізації галузей економіки, наприклад, введенням окремої статті держбюджету.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що передумови для розвитку зеленої економіки в Україні сформовано. Залучення фінансових ресурсів для подальшого розвитку зеленої економіки в країні передбачає створення ефективного фінансового механізму, який дозволить відкрити доступ до залучення інвестицій в ключові сектори економіки країни, зміцнення енергонезалежності країни тощо. По-перше, фінансовий сектор повинен знову

виконувати свою функцію обслуговування суспільства. Це необхідна умова зеленої трансформації. Щоб досягти цього, фінансовий сектор в цілому повинен стати меншим і менш складним щодо реальної економіки та відмовитися від своєї короткострокової орієнтації на прибутки. Однак тільки цієї вимоги недостатньо. Тому другою умовою, швидше за все може бути, реорганізація фінансових ринків - як постачальника послуг для реальної економіки з довгостроковою орієнтацією замість короткострокової орієнтації на прибутки. Зелені фінансові інструменти зеленої трансформації вимагають спеціальних правил для систематичного врахування екологічних і соціальних аспектів, які забезпечують перетікання коштів через фінансові ринки в інвестиції, які сприяють екологічній модернізації.

Література:

1. Буркинський Б. В., Галушкіна Т. П., Реутов В. Є. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія. Одеса: Фенікс, 2011. 348 с.
2. «Зелена» стратегія розвитку регіону : монографія / Буркинський Б. В. та ін. Саки: Фенікс, 2011. 135 с.
3. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку : світовий досвід та український контекст. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (дата звернення 18.04.2023).
4. Запровадження зелених облігацій в Україні як інструмент залучення інвестицій в проекти з енергоефективності та ВДЕ. URL: https://saee.gov.ua/sites/default/files/Green_bonds_Ukraine.pdf (дата звернення 15.04.2023).
5. Захарченко Н. М., Борисенко Н. Р. Механізми фінансування «зелених» інвестицій. *Economics Bulletin*. 2019. № 1. С. 166-180.
6. Кириленко О. П. Фінанси. Теорія та вітчизняна практика : навч. посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 259 с.
7. Левандівський О. П. Фінансовий механізм відтворення природних ресурсів. *Інноваційна економіка*. 2010. № 16. С. 214-218.
8. Мороз В. І., Шепетько Р. М. Інституційне середовище неоіндустріалізації економіки України в світлі глобальних комплексних індексів. *Економічний часопис XXI*. 2015. № 7-8 (2). С. 12-14. URL: http://soskin.info/userfiles/file/2015/7-8_2_2015/Moroz_Shepetko.pdf (дата звернення: 08.04.2023).
9. Пахомова Н. В. Структурні перетворення в умовах формування «зеленої» економіки: виклики для української держави та бізнесу. *Економіка України*. 2012. № 3 (43). С. 18-24.
10. Похилько С. О. Інвестиційні механізми «зеленої» економіки. *Механізм економічного регулювання*. 2014. № 1. С. 131-139.
11. Чмир О. М., Захаркевич Н. В. «Зелена» економіка: сутність, цілі та базові принципи. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 3 (33). С. 54-62.
12. Чайка Т.О. Ефективність органічного сільського господарства в Україні. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 4. С. 160-164.
13. Москаленко В. П., Шипунова О.В. Розвиток фінансово-економічного механізму на підприємстві: курс лекцій. Суми: Мрія-1 ЛТД, УАБС, 2003. 106 с.
14. Лазор О. О. Фінансово-економічні важелі реалізації екологічної політики. Київ: УАДУ, 2002. Вип. 2. С. 188-195.
15. Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою "зеленого" тарифу. URL: <http://saee.gov.ua/documents/green-tariff.pdf> (дата звернення 20.04.2023).
16. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм економіки України. *Фінанси України*. 2001. № 9. С. 22-28.
17. Латишева О. Р. Екологічні інвестиції: сучасний стан та перспективи їх впровадження в Україні для забезпечення сталого розвитку держави. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 59-65.
18. Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою "зеленого" тарифу. URL: <http://saee.gov.ua/documents/green-tariff.pdf> (дата звернення 18.04.2023).

References:

1. Burkynskiy, B., Halushkina, T. & Reutov, V. (2011). "Green" economy of crises through the prism of transformational shifts in Ukraine. Odesa. 353 [in Ukrainian].
2. Burkynskiy, B., Halushkina, T. & Reutov, V. (2011). "Green" strategy for the development of the region. Saky. 419 [in Ukrainian].
3. "Green" investments in sustainable development: world experience and the Ukrainian context. Retrieved from: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf [in Ukrainian].
4. Introduction of green bonds in Ukraine as a tool for attracting investment in energy efficiency and RES projects. Retrieved from: https://saee.gov.ua/sites/default/files/Green_bonds_Ukraine.pdf [in Ukrainian].
5. Zakharchenko, N. & Borysenko, N. (2019). Financing mechanism for "green" investments. *Economics Bulletin*. 1. 166-180 [in Ukrainian].
6. Kyrylenko, O. (2000). Finances. Theory and native practice. Ternopil. 248 [in Ukrainian].
7. Levandivskiy, O. (2010). The financial mechanism of reproduction of natural resources. *Innovatsiina ekonomika*. 16. 214-218 [in Ukrainian].

8. Moroz, V. & Shepetko, R. (2015). The institutional environment of the neo-industrialization of the economy of Ukraine in the light of global complex indices. *Ekonomichnyi chasopys XXI*. 7-8 (2). 12-14. Retrieved from: http://soskin.info/userfiles/file/2015/7-8_2_2015/Moroz_Shepetko.pdf [in Ukrainian].
9. Pakhomova, N. (2012). Structural transformations in the conditions of the formation of a "green" economy: challenges for the Ukrainian state and business. *Ekonomika Ukrainy*. 3 (43). 18-24 [in Ukrainian].
10. Pokhylko, S. (2014). Investments in the mechanism of the "green" economy. *Mechanism of Economic Regulation*. 1. 131-139 [in Ukrainian].
11. Chmyr, O. & Zakharkevych, N. (2013). "Green" economy: essence, goals and basic principles. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*. 3 (33). 54-62 [in Ukrainian].
12. Chaika, T. (2011). Efficiency of organic agriculture in Ukraine. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarynoi akademii*. 4. 160-164 [in Ukrainian].
13. Moskalenko, V. & Shypunova, O. (2003). Development of the financial and economic mechanism at the enterprise. Sumy. 247 [in Ukrainian].
14. Lazor, O. (2002). Financial and economic levers of ecological policy implementation. Kyiv. 188-195 [in Ukrainian].
15. Stimulation of renewable energy in Ukraine with the help of a "green" tariff. Retrieved from: <http://saee.gov.ua/documents/green-tariff.pdf> [in Ukrainian].
16. Kovaliuk, O. (2001). The financial mechanism of the economy of Ukraine. *Finansy Ukrainy*. 9. 22-28 [in Ukrainian].
17. Latysheva, O. (2018). Environmental investments: the current state and prospects of their implementation in Ukraine to ensure the sustainable development of the state. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*. 1 (51). 59-65 [in Ukrainian].
18. Stimulation of renewable energy in Ukraine with the help of a "green" tariff. Retrieved from: <http://saee.gov.ua/documents/green-tariff.pdf> [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License